

Спеціалізованій вченій раді Д 20.051.12
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Бушинської Вікторії Вікторівни «Оцінювання розвитку регіонів України в умовах формування економіки знань», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

1. Актуальність, мета та завдання дослідження. Першочергові питання, які на сьогодні постають перед управлінськими науками, пов'язані із вибором відповідної діяльності, процесів, методів і концепцій управління сучасними мікро-, макро- чи мезоодинацями. Майже до кінця ХХ століття традиційна економіка відзначала в основному два фактори виробництва: працю та капітал. Натомість, такі чинники, як знання, нематеріальні активи та інтелектуальний капітал, розглядались як ресурси, котрі не є джерелом вимірних вигод і не піддаються вимірюванню та оцінюванню. Теперішнім завданням управлінських наук є детальний аналіз явищ, процесів та відносин, які відбуваються у сучасній економіці, результатом чого повинен бути набір управлінських рішень, яким чином досягти високого рівня економіки, що опирається на знання. З одного боку, маємо справу із розвиненим макроекономічним показниковим інструментарієм, який повинен бути доповнений моделями дій, практичними рекомендаціями щодо підвищення конкурентоспроможності сучасного підприємства, що, у свою чергу, впливає на всю економіку. З іншого існує можна погодитись з тим, що сукупна продуктивність факторів виробництва, капітал знань, людський капітал і технологічний прогрес значно сприяють рівню інноваційності та конкурентоспроможності економіки. Таким чином, виникає низка запитань

стосовно того, яких дій слід вжити для розробки та ефективного використання цих ресурсів.

Інноваційний розвиток регіонів та регіональна інноваційна політика мають вирішальне значення з точки зору практичного забезпечення модернізаційних завдань України. Саме тому розробка науково-методичних підходів до кількісної оцінки рівня розвитку регіонів України в умовах формування економіки знань, а також прогнозування змін тенденцій такого розвитку з врахуванням інноваційної діяльності є актуальними і затребуваними на даному етапі розвитку національної економіки.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і є складовою теми «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083). Автором розроблено методичні засади оцінювання та аналізування рівня розвитку економіки, базованої на знаннях в регіонах України.

Метою дисертаційної роботи є подальший розвиток теоретичних та прикладних аспектів оцінювання розвитку регіонів в умовах формування економіки знань.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

– в розділі 1 дослідити еволюцію теоретичних поглядів на розвиток регіональної економіки, заснованої на знаннях, як критеріях економічного зростання та розробити систему критеріїв оцінки економіки регіонів, заснованої на знаннях;

– в розділі 2 побудувати типологію регіонів за ознакою «рівень розвитку економіки знань»; провести рейтингове оцінювання розвитку економіки знань в регіонах України; розробити модель залежності і просторових взаємодій між окремими регіонами;

– в розділі 3 розробити методичний підхід до визначення інтегрального показника оцінювання рівня розвитку складових економіки знань з урахуванням

особливостей розвитку регіонів України та оцінити вплив використання знань на рівень життя населення регіонів України.

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації. Аналіз дисертації дозволив виявити низку наукових результатів, котрі в комплексі дають змогу робити висновки про внесок здобувача в формування та розвиток обраного напрямку досліджень. Зокрема, можна стверджувати, що в роботі:

1) удосконалено науково-методичне забезпечення щодо дослідження еволюції основних підходів до визначення економіки, заснованої на знаннях, пізнання яких дозволяє виокремити особливості економіки, базованої на знаннях в умовах нинішнього розвитку економіки регіонів України;

2) запропоновано типологізацію регіонів за ознакою «рівень розвитку економіки знань» та її методичне підґрунтя в контексті індексів КІ (Knowledge Index) та КЕІ (Knowledge Economy Index) яка, на відміну від існуючих, дає змогу оцінити диспропорції в регіональному розвитку, а також визначити економічну семантику діапазонів їх зміни;

3) розроблено методичний підхід щодо визначення просторових взаємодій між окремими регіонами для доведення наявності агломерацій, який, на відміну від існуючого, ґрунтується на методі Уорда, що дає змогу побудувати карти подібності між ними на основі економіки, базованої на знаннях;

4) сформовано інформаційно-методичне забезпечення щодо оцінювання стану економіки, базованої на знаннях в регіонах на основі розробленої рейтингової моделі, побудованої за допомогою таксономічного показника, який дає змогу оцінити багатоаспектну діяльність регіональних суб'єктів господарювання, визначити амплітуду коливань рівня економіки, базованої на знаннях в просторовому вимірі;

5) запропоновано факторно-критеріальний підхід до визначення інтегрального показника розвитку економіки, базованої на знаннях в регіонах, який включає п'ять основних груп чинників: загальне функціонування економіки; систему економічних стимулів; систему інновацій; систему освіти та якості людських ресурсів, систему інформаційної інфраструктури, що сформувало

парадигму практичної реалізації політики розвитку регіонів;

б) розроблена технологія оцінювання впливу економіки, базованої на знаннях в регіонах на рівень життя населення за допомогою економетричного моделювання на основі панельних даних, яка, на відміну від існуючих, дає змогу виокремити перспективні напрямки регіональної політики.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Дисертація Бушинської В.В. є завершеним результатом теоретичного узагальнення та ідентифікації сутності економіки знань в контексті регіонального розвитку, а також розробки науково-методичних підходів до кількісного оцінювання рівня розвитку регіонів України.

Отримані здобувачем результати дослідження ґрунтуються на вивченні передового досвіду світової та вітчизняної практики оцінки економіки, базованої на знаннях на регіональному та національному рівнях, що уможливило провести порівняння європейських методик оцінки інноваційного розвитку з вітчизняною практикою та наявною інформаційною базою.

Основні положення, які виносяться на захист, було отримано завдяки використанню можливостей і переваг методів: контент-аналізу – для розвитку понятійно-категорійного апарату; динамічного, порівняльного та статистичного аналізу – для аналізу стану та тенденцій рівня розвитку економіки, базованої на знаннях в регіонах України; групування та систематизації – для побудови типології регіонів; економіко-математичного моделювання – для оцінювання впливу економіки, базованої на знаннях на рівень життя населення регіонів; гіпотез – для визначення гіпотез оцінювання та аналізу рівня розвитку економіки, базованої на знаннях регіонів України; графічного – для наочного подання теоретичного і методичного матеріалу дисертації.

В процесі постановки задач дослідження здобувачем узагальнюються результати наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з регіональної економіки, інноваційного розвитку, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти, праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з питань інноваційного розвитку, матеріали наукових конференцій, офіційні матеріали Державної служби статистики України, звітно-статистичні дані обласних державних адміністрацій.

Наукові положення, висновки і рекомендації, які представлені в дисертаційній роботі Бушинської В.В., мають належний рівень обґрунтованості.

4. Стиль викладення дисертації та автореферату. Дисертацію та автореферат дисертації, які подано до розгляду, характеризує науковий стиль та логічність викладення основних результатів дослідження. В дисертації аргументовано розкрито усі положення та результати, що характеризують наукову новизну та практичну цінність і виносяться автором на захист.

Дисертація викладена грамотно, з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій, є цілісною науковою працею. Назва дисертації повністю відповідає її змісту.

5. Відповідність автореферату змісту дисертації. Автореферат належним чином відображає зміст дисертації та її основні висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі досліджень, ступінь новизни розробок та висновки.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. Суть викладених матеріалів в авторефераті та основні положення дисертації є ідентичними.

6. Оцінка публікацій. Основний зміст роботи опубліковано у 11 друкованих наукових працях, серед яких: 1 стаття – у зарубіжному виданні, 6 статей у наукових фахових виданнях, 4 публікації – за матеріалами конференцій.

Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають вимогам, що стосуються основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Дисертація є самостійно виконаною та завершеною роботою, містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретне науково-практичне завдання – розроблення та розвиток методико-прикладного забезпечення оцінювання та аналізування економіки, базованої на знаннях в регіонах. Дисертаційна робота логічно структурована і дозволяє чітко визначити як теоретичні і методичні напрацювання здобувача, так і практичну спрямованість окремих результатів проведених наукових досліджень.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам. За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до кандидатських дисертацій.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел із 142 найменувань і додатків. Робота містить 24 таблиці (з них 3 займають 3 повні сторінки), 23 рисунки. Обсяг основного тексту дисертації становить 162 сторінки машинописного тексту.

8. Теоретичне та практичне значення. З теоретичної точки зору цінність представляють наступні результати роботи:

– проведений аналіз еволюції теоретичних поглядів на розвиток регіональної економіки, заснованої на знаннях;

– встановлення того, що концепція економіки, базованої на знаннях виступає ключем до розуміння взаємозалежності між використанням наукового потенціалу та соціально-економічним розвитком;

– розроблена система критеріїв оцінки економіки регіонів, заснованої на знаннях;

– розвинуті існуючі підходи до формування типологічних ознак регіонів з огляду на економіку, базовану на знаннях;

– виявлені та обґрунтовані основні характеристики інноваційної діяльності регіонів України.

Практичну цінність представляють:

– запропонована типологізація регіонів за ознакою «рівень розвитку економіки знань» та її методичне підґрунтя в контексті індексів KI (Knowledge Index) та KEI (Knowledge Economy Index);

– інформаційно-методичне забезпечення щодо оцінювання стану економіки, базованої на знаннях в регіонах на основі розробленої рейтингової моделі;

– факторно-критеріальний підхід до визначення інтегрального показника розвитку економіки, базованої на знаннях в регіонах;

– технологія оцінювання впливу економіки, базованої на знаннях в регіонах на рівень життя населення за допомогою економетричного моделювання на основі панельних даних.

Згідно з поданими до дисертації довідками про впровадження, матеріали дисертації:

1) впроваджені в роботу Департаменту економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Івано-Франківської обласної державної адміністрації під час розроблення програми соціально-економічного та культурного розвитку області на 2017 рік та Стратегії розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 р. (довідка № 03.1-16/882 від 06.06.2017 р.);

2) використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» при викладанні курсів «Регіональна економіка», «Стратегічний менеджмент» (довідка № 01-15/03/797 від 29.05.2017 р.).

До кола потенційно зацікавлених в результатах подібних досліджень суб'єктів слід віднести міжнародні рейтингові агенції, консалтингові компанії, органи державної влади та місцевого самоврядування регіонів.

9. Перелік виявлених недоліків та зауважень до дисертації. Вивчення дисертаційної роботи та автореферату дисертації дали можливість відмітити наступні недоліки та дискусійні положення:

- 1) зважаючи на політичні та економічні події, що відбуваються в Україні, емпіричний аналіз регіонального розвитку варто було б здійснити не в розрізі одного досліджуваного періоду, а за відрізками часу, наприклад, до 2014 року та з 2014 року по сьогодні;
- 2) в роботі багато уваги приділено аналізу методів оцінювання економіки, базованої на знаннях, використовуваних закордоном. Проте варто було здійснити їх порівняльний аналіз з напрацюваннями вітчизняних наукових шкіл та методичними розробками офіційних українських інституцій;
- 3) не зрозуміло з досліджень, наведених в дисертації, як автор бачить використання світових показникових інструментаріїв економіки, базованої на знаннях, які, на жаль, на сьогодні, не застосовуються українською статистикою;
- 4) в третьому розділі здійснено оцінювання впливу економіки, базованої на знаннях, на рівень життя населення в регіонах. На нашу думку, цікавим було б також дослідження зворотного зв'язку, тобто як впливає підвищення / зниження рівня життя населення на розвиток економіки знань;
- 5) в дослідженні автор використовує згортку критеріїв економіки, базованої на знаннях, за допомогою таксономічного методу. На нашу думку, варто було б більш детально зупинитись на обґрунтуванні використання саме цього методологічного підходу.

10. Висновок по дисертації. Виявлені і перелічені недоліки та зауваження до дисертації в цілому не знижують теоретичної та практичної цінності отриманих результатів. Тому представлена до захисту дисертаційна робота «Оцінювання розвитку регіонів України в умовах формування економіки знань» виконана на високому науковому та професійному рівні. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» щодо кандидатських дисертацій. Роботу слід визнати завершеною науковою працею, котра виконана особисто її

автором, містить науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, характеризується логікою та послідовністю викладу результатів проведених здобувачем досліджень. Основні результати дисертації опубліковані у наукових фахових виданнях та зарубіжних виданнях.

Автореферат дисертації за своїм змістом відображає основні положення дисертаційної роботи. За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.05. В зв'язку з цим, вважаю, що автор дисертації, Бушинська Вікторія Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економіки

природокористування та організації

виробництва Івано-Франківського

національного технічного університету

нафти і газу, доктор економічних наук,

професор

Г.О. Зелінська

Підписати	
посвідчую	
Учений секретар ІФНТУНГ	
«__» _____	20__ р.

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефанива
№. НДОР № 03 од/1/27
16 02 2018